

EESTI TÕUGU HOBUSTE JÕUDLUSKONTROLL

Seaduslik alus

Eesti tõugu hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seadusele, Loomakaitseseadusele, eesti tõugu hobuste säilitus- ja aretusprogrammile, sh Aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise korrale ning Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnustamise korrale, FEI määrustikule.

Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema geneetilise väärtuse hindamiseks;

Jõudlusandmed on jõudluskontrolli läbiviimisel kogutud andmed;

Suguhobune – täkk või mära;

Suguhobuste jõudluskatsed – vastavalt juhendile läbi viidud katsed suguhobuse võimete väljaselgitamiseks;

Piirkondlik ülevaatus – aretajate poolt eri piirkondades organiseeritud noorhobuste jõudluskontroll;

Finaalülevaatus- Eestis toimuv üleriigiline noorhobuste või suguhobuste jõudluskontroll;

Noorhobune – 2 kuni 6 aastane täkk, mära või ruun.

I. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumise, nende õigsuse kontrollimise, töötlemise ja säilitamise kord

1. Jõudluskontrolli eesmärgid ja alustamise tingimused

Eesti hobuste jõudluskontrolli eesmärk on jõudluskontrolli läbinud hobuste kohta andmete kogumine, töötlemine, aretajatele valikute tegemiseks informatsiooni andmine ning võimalusel aretusväärtuste määramine.

Jõudluskontrolliga on tegu juhul, kui antakse hinnang varsa arengule ja üldmuljele, hinnatakse noorhobuseid või suguhobuseid, katsetatakse hobuseid rakendis, võõrratsaniku testil, vabahüpete testil või ratsaspordivõistlustel.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist võib teostada Eesti Tõugu Hobuse Kasvatajate ja Aretajate Seltsi (ETHKAS) poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja.

Jõudluskontrolli teostatakse järgmiste etappidena:

1. varsa areng ja üldmulje. Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.
2. Kahe kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine. Hindamine toimub vastavalt Noorhobuste hindamise juhendile.
3. suguhobuste (alates kuuendast eluaastast) hindamistulemused ülevaastustel, võimalusel koos järglaste hindamisega;
4. eesti tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed). Katsed rakendis toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele eesti tõugu hobustele.
5. võõrratsaniku test (sh vabahüpete test). Test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt koostatud juhendile.
6. Ratsaspordivõistlused. Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi, mis järgivad Eesti Ratsaspordi Liidu (ERL) poolt vastu võetud põhimõtteid ja juhendeid.

2. Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

1. varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;
2. kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;
3. suguhobuste hindamine – alates kuuendast eluaastast;
4. eesti tõugu hobuste katsed rakendis (hobuste sõidu- ja veokatsed)- alates kolmandast eluaastast;
5. võõrratsaniku test (sh vabahüpete test) - alates kolmandast eluaastast;
6. ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

3. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ja registreerimine

Põlvnemisandmete kogumine ja registreerimine toimub hobuste jõudlusandmete registreerimisel jõudluskatsete ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse eesti tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuse põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinul hobusel võib olla põlvnemistunnistus). ETHKAS tunnustab ka teiste eesti tõugu hobuste tõuraamatupidajaks tegevusloa saanud aretusühingute protokollitud jõudlusandmeid, aga ETHKASi jõudluskatsete tulemusi arvestatakse prioriteedilt esimestena.

Jõudluskatsete algdokumendid kogutakse ja säilitatakse ETHKASi büroos. Võistlustulemuste andmete registreerimisel kasutatakse lisaks ETHKASi poolt kogutud andmetele veel Eesti Ratsaspordi Liidu andmebaasis olevaid andmeid (hobuse omaniku eraldi taotlusel ka teiste FEI liikmesorganisatsioonide ametlikke võistlustulemusi).

4. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Eesti tõugu hobuste hindamise juhend (lisa 1)
- Hobuse hindamisleht (lisa 2)
- Võõrratsaniku testi juhend (lisa 3)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht (lisa 4)
- Võõrratsaniku testi hindamisleht võõrratsanikule (lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (lisa 6)
- Vabahüpete testi hindamisleht (lisa 7)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete eeskiri (lisa 8)
- Hobuste sõidu- ja veokatsete juhend (lisa 9)

Eesti Ratsaspordi Liidu võistlusmäärustikud on kättesaadavad ERL kodulehel www.ratsaliit.ee

5. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, tõugude geneetilise hindamise meetoodika, indeksid

Jõudlustunnuste geneetilist hindamist ja indeksite arvutamist piirab hobuste väike arvukus, puudub jõudlustunnuste geneetilise hindamise meetoodika. Eesti tõu geneetilise hindamise osas tehakse koostööd rahvusvahelise tunnustuse saanud geneetikalaboritega.

6. Välimiku tunnuste geneetiline hindamine, tingimused, standardid, grupeerimised ja tunnused

Välimiku tunnuste geneetilist hindamist piirab hobuste väike arvukus. Eesti tõu välimiku tunnuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd rahvusvahelise tunnustuse saanud geneetikalaboritega.

7. Erinevate välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded, mudelid ja standardid, indeksid, nende arvutamise meetoodika

Nõuded eesti hobuse tüübile ja välimikule on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Jõudluskatsetel võetakse järgmised mõõtmed: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämblaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmed (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt).

Hobuse välimikku hinnatakse eest-, kül- ja tagantvaates.

Hobusel peab olema tehtud ühe kuu jooksul enne finaalülevaatust tervisekontroll. Tervise või pärilike vigadega hobuseid ei hinnata. Hobust, kellel esineb mõigaslau, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänesekand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänesekannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib välimikku hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

Piirkondlikel ülevaatustel ja finaalülevaatustel hinnatakse järgmiseid valiku tunnuseid:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp ja hüpe (finaalülevaatusel täkkudele kohustuslik)
- g) üldmulje

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsanikuga:

1. samm
2. traav
3. galopp
4. hüpe
5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

1. galopp
2. hüppevõime
3. hüppestiil
4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.

Hinnete sõnalised väljendused on:

- 10 = suurepärase, veatu
- 9 = väga hea
- 8 = parem kui hea
- 7 = hea
- 6 = keskmine, piisav
- 5 = rahuldav
- 4 = mitterahuldav
- 3 = halb
- 2 = väga halb
- 1 = mittearvestatav
- 0 = hindamata

8. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemise ja säilitamise kord, kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra,

andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus. Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja. Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõu- ja hindamiskomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Kontrollimise aluseks on järgmised dokumendid:

1. hobuse pass
2. hindamislehed
3. jõudluskatsete protokollid

Andmeid säilitatakse tähtajatult ning on kättesaadavad ETHKASi büroos, kodulehel ja/või aastaraamatus.

9. Andmete säilitamine, kontroll ja vastutus.

Tõuraamatusse kantud andmete säilitamine on tähtjatu, kontroll ja vastutus lasub ETHKASi juhatusel.

II. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse

Eesti hobuste jõudluse määramiseks vajalikke analüüse laboratooriumites ei teostata.

III. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord

Seaduslik alus „Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise korrale“ on toodud aretusprogrammi „Õiguslikud alused“ osas.

Jõudluskontrolli andmed avaldatakse jõudluskatsete ja võistluste protokollides ning peale jõudluskatseid 14 päeva jooksul Seltsi kodulehel ja/või aastaraamatus.

Kõigi jõudluskatsete tulemused kantakse omaniku soovil hobuse passi.

Avalikustamise kontroll lasub ETHKAS juhatusel.

IV. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistus

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti hobuste säilitus- ja aretusprogrammist, koolituse kestvus otsustatakse koolitaja poolt.

ETHKAS väljastab koolitatud jõudlusandmete kogujale tunnistuse (lisa 10), kus on kirjas jõudlusandmete koguja tunnistuse kehtivuse aeg. Enne kehtivusaja lõppu võib kehtetuks tunnistada jõudlusandmete koguja tunnistuse juhatuse otsusega.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab ETHKASi juhatus.

Andmeid säilitatakse tähtajatult ja kontrolli teostab ETHKASi juhatus.